

**i**şgaldan azad edilmiş ərazilərə Qarabağ və Şərqi Zəngəzura Böyük Qayıdış davam edir. Növbəti köç karvanları Ağdamdan Şuşa və Xocalı şəhərlərinə, Xocalı rayonunun Balıca kəndinə yola salınıb. Bu mərhələdə Şuşa və Xocalı şəhərlərinə, Xocalı rayonunun Balıca kəndinə ümumilikdə 28 ailə - 135 nəfər köçürülbü. Köç karvanı respublikanın müxtəlif yerlərində, əsasən yataqxanalarда, sanatoriya və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdən ibarət olub. Qeyd edək ki, hazırda Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda, ora köçürülen keçmiş məcburi köçkünlərlə yanaşı, bu bölgədə aparılan layihələrin icrasında çalışan, həmcinin ayrı-ayrı dövlət qurumlarının yerli bölmələrində xidməti vəzifələrini yerine yetirən, yenidən fealiyyətə başlaşmış səhiyye, təhsil, mədəniyyət, turizm, sənaye, energetika müəssisələrində işləyən, ümumilikdə 30 mindən artıq insan yaşayır.

Bu gün işgaldan azad olunan ərazilərimizdə yeni bir dövr başlanılib: abadlıq-quruculuq, yeni heyata qayıdış dövrü. Böyük Qayıdış tarixində eləmətdar hadisələrə şahidlilik edirik. Yaddaşımızda daşlaşacaq bir qayıdış əzəli sakinləri doğma yurda qovuşdurur. Həsrətə, intizarla, göz yaşları içərisində gözlədiyimiz tarixi günlər. Yüzlərlə insanın qanı tökülen torpaqlara qayıdış. İnleyən, siğlayan şəhərləre qayıdış.

Bir gecənin içinde mehv olan sakinləri dərbədər düşən, qocası, uşağı zillətə mehv edilən Xocalıya qayıdırıq. Bu gün Xocalı niskilli deyil, bayram ehvali-ruhiyyəsindədir. Bəli, xocalılılar şəhərə qayıdırılar. Bəşəriyyət tarixinin insanlıq əleyhinə yönəlmış ən dəhşətli cinayətlərdən biri olan, Ermənistən azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi etnik zəməndə soyqırımı siyasetini sübut edən Xocalı soyqırımdan ötən illər ərizində bu torpaqlara qayıdaqımız günü gözləyirdik. 1992-ci ilin 26 fevral tarixində erməni təcavüzkarları Azərbaycanın Xocalı şəhərində bəşəriyyət tarixində en qanlı facielerlə bir sırada duran soyqırımı töretdilər. Bu soyqırımı erməni milətçilərinin və onların havadarlarının Azərbaycan xalqına qarşı uzun müddət davam edən etnik təmizləmə və soyqırımı siyasetinin daha bir dəhşətli nümunəsidir. Xocalı soyqırımı ilə ermənilər Xocalının yer üzündən silinməsini və mehv olmasını reallaşdırıllar. Xocalı bir gecənin içərisində yerlə-yeksan olundu. Erməni terrorçularından yayınib meşələrə və dağlara qaçan insanların çoxu soyuqdan və saxtadan mehv oldular. Xocalı şəhəri isə yer üzündən silindi. Xocalı soyqırımının nəticələri çox dəhşətli idi. Cinayətkar erməni qoşunlarının vəhşiliyi neticəsində, Bək kütłəvi qırqın neticəsində 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq, 70 qoca amansızlıqla qətlə yetirildi, 487 nəfər şikeş oldu, 1275 dinc sakin girov götürüldü, onlardan 150 nəfərin taleyi isə həde də məlum deyil. Bu soyqırımı akti neticəsində 8 ailə tamamilə mehv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini itirdi.

İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticələrinə əsasən, imzalanmış 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçterəfli Bəyanata uyğun olaraq Xocalı şəhəri Rusiya Sülhəmərəli kontingentinin nəzarəti altında olub. 19 sentyabr 2023-cü ilədə aparılan lokal xarakterli antiterror əməliyyatları neticəsində azad olılmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 15-de Xocalı şəhərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını ucaltdı. "Xocalıda, Xankəndidə, o vaxt hələ ki, azad edilməmiş digər şəhər və kəndlərimizdə separatçılar at oynadırlar. Onlar hesab edildilər ki, burada separatçılıqla əbədi məşğul olacaqlar. Halbuki bunun heç bir hüquqi, tarixi əsası yox idi. Xocalı qədim Azərbaycan torpağıdır. Mənfur düşmən soyqırımı töredəndən sonra burada qanunsuz məskunlaşma da aparmışdır. Bu da hərbi cinayət sayılır. Xocalının adını da dəyişdirməyə, bir hərbi cinayətkarın adına rəsmiləşdirməyə çalışırdılar. Ancaq hər şeyin vaxtı var və biz qayımışq, həm Vətən müharibəsi, həm antiterror əməliyyatı xalqımızın gücünü, iradəsini, əsger və zabitlərimizin qəhrəmanlığını bütün dünyaya sübut etdi. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin!" - deyə Prezident bildirib.

# Böyük Qayıdış: köç karvanı Şuşa və Xocalıda

Prezident İlham Əliyev: "Xalqımız, dövlətimiz müzəffər xalq və dövlət kimi əbədi yaşayacaq"



## ƏDALƏTİN TƏNTƏNƏSİ YAŞANILAN YENİ DÖVRÜN BAŞLANĞICI

Artıq Xocalıda ədalətin təntənəsi yaşanılır, yeni bir dövrün başlangıcı. Ərazi bütövlüyü, suverenliyini təmin etmiş bir dövlətin müstəqillik tarixində ərazi bütövlüyü çərçivəsində baş tutmuş Zəfer Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızın erməni işgalindən azad edilmesi tariximizə əbədi həkk olundu ve əzəli yurd yerlərimizə sahib olduq. Xocalı yenidən qurulur. Bildiyimiz kimi cari ilin fevralın 26-da Xocalı soyqırımı günü Prezident İlham Əliyev Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorialının təməlini qoymuşdu. Xocalı-Əsgəran avtomobil yoluñ üzerinde Heydər Əliyev Fondu tərəfindən yaradılacaq. Xocalı Soyqırımı Memorialı bəşəriyyət qarşı yönəlmış dəhşətli qətləm haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycan xalqının milli yaddaşının qorunması və soyqırımı qurbanlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsində əhəmiyyətlidir. Cənab Prezident bildirib ki, Xocalı soyqırımı abidəsinin, Memorial Kompleksinin yaradılması ilə bağlı uzun illər məsələlər müzakirə edilirdi, hətta "Ana fəryadı" abidəsinin yanında yer de seçilmişdi, layihə de hazırlanmışdı: "Ancaq hər il mən son təsdiqim vermirdim. Çünkü ürəyimde saxlayırdım ki, bu Memorial Kompleks Xocalıda yaradılmalıdır və belə də oldu. Hemin o layihəni biz getirdik və fevralın 26-da Xocalıda xocalılılarla bərabər Xocalı Memorial Kompleksinin təməli qoyuldu və burada inşa ediləcək. Bütün dünya da görəcək ki, erməni vəhşiliyi nədir, bu, həqiqətdir və bunu hər kəs bilməlidir. Ermənistən özü bunu etiraf etməlidir, özü bizdən üzr istəməlidir. Ancaq bunu etməklə ola bilsin ki, indiki Ermənistən rəhbərliyi - o vəhşilərin, vandalların, qanıçənlərin günahlarını bir qədər yumuş ola bilər. Bunu etməsə, mənəcə, Ermənistən özü heç vaxt ayağa dura bilməyəcək. Gerek, ilk növbədə, Ermənistən özü bu faciəni, bu cina-yeti, hərbi cinayətinə tanışın."

## 12 MİN NƏFƏRLİK ŞƏHƏR

Əlbette ki, bizlərə bu tarixi günləri yaşadan vətənin mərd oğulları, mübariz ruhlu oğullarıdır. "Onların qəhrəmanlığı, fədakarlığı sayəsində biz bu gün buradayıq" - deyən Prezident bildirib ki, onlar sinəlerini qabağa verərək düşmənə ela bir sarsıcı zərba endirmişlər ki, əminəm, bundan sonra Ermənistən heç vaxt Azərbaycana qarşı her hansı bir hərbi təxribat töretməyə cəhd etməyəcək. Bu gün Xocalı yenidən qurulur. Artıq Xocalının gelecek inkişafı ilə bağlı Baş planı da hazırlanıb. Baş Plana əsasən, ilk mərhələdə 12 min nəfərlik şəhər planlaşdırılır. Eyni zamanda, ehtiyat üçün də ərazilər saxlanılır. Xocalı bir regional mərkəz kimi davamlı surətdə inkişaf etməlidir. Burada həm bütün zəruri sosial, inzibati xidmətlər, mədəni mühit yaradılacaq, ticarət, ictimai iaşə fealiyyətləri üçün geniş imkanlar, təbəchtə daim təməsa imkanı verən rekreasiya əraziləri demək olar ki, bütün şəhər boyu, yaşlı mekanlarla əlaqələndirilmiş komfortlu yaşayış əraziləri nəzərdə tutulub. Şəhər mühitini canlandıran yeni nəqliyyat qoşağı vacib rol oynayacaq, mobilliyi artıracaq. Bu, həmçinin şəhərdə iqtisadiyyatın, sahibkarlığın inkişafına da xüsusi tekan verəcək. Bütün burlar dinamik inkişafı təmin edən iqtisadi şaxələndirməye imkan verəcək. Burada çox zəngin kənd təsərrüfatı torpaqları olduğunu nəzərə alaraq, şəhər daxilində kiçik aqropark yaradılması təklif olunur. Müxtəlif tikinti materialları istehsalı, yüngül sənaye, qida sənayesi obyektləri yaradılacaq, nəqliyyat və logistika ənənəvi əsas sektor olaraq inkişaf etdiriləcək. Xocalı müasir şəhər olacaq. Xocalının Baş planını hazırlayarkən ilk növbədə, onun regiondakı mövqə de nəzərə alınıb. Bura strateji mövqeyə malikdir. Beynəlxalq hava limanı, respublika əhəmiyyətli avtomobil yolu, həzirdə layihələndirilən, tezliklə çəkiləcək dəmir yolu və s. bütün burlar Xocalının geleceyini artıq bir qoşaq kimi, nəqliyyat qoşağı və logistika mərkəzi kimi şərtləndirir. Eyni zamanda, strateji əhəmiyyətə malik Ağdam, Xankəndi şəhərlərinin, mədəniyyət paytaxtimiz Şuşa şəhərinin çox yaxında yerləşdiyini də

nəzərə alaraq, regionla integrasiyasına xüsusi önem verilib. Bu tərefdə Xocalı şəhərinin tünd qəhvəyi rənglə əvvəl mövcud olmuş sərhədləri göstərilib, 610 hektar teşkil edirdi. Həzirdə isə 1300 hektara yaxın ərazi nəzərdən keçirilir.

**"BİZİM GÜCÜMÜZ - SİYASI  
ÇƏKİMİZ, İQTİSADI  
QÜDRƏTİMİZ, HƏRBİ  
GÜCÜMÜZ İLDƏN-İLƏ  
ANCAQ ARTACAQ"**

Azərbaycanın güclü və müasir ordusu 44 günlük Vətən müharibəsində düşmənə gücsüz olduğunu və özgə torpağında hökmənlığının bir gün sona yetəcəyini göstəmiş oldu. Tebii ki, ermənilər Azərbaycan ordusunun gücünü dəfələrlə görmüşdülər və nə vaxsa onların məglub olmaları qəcilməz idi. Ermənistən-Azərbaycan münaqışının sülh yolu ilə həlli istiqamətində dövlət başçımız yorulmadan səylər göstərmiş, danışıqlar aparmış, regionda davamlı sülh, təhlükəsizlik və eməkdaşlıq mühitinin bərqrar olması, münaqışının ədalətli həlli istiqamətində ardıcıl addimlar atılmışdır. Münaqışının həlli üçün hüquq və siyasi addimlar beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələri, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı (ATƏT) və digər beynəlxalq təşkilatların müvafiq sənəd və qərarlarına əsaslanıdır. BMT Təhlükəsizlik Şurası düşməncilik aktlarının dərhal dayandırılmasını, işğalçı qoşunların Azərbaycan Respublikasının bütün işğal edilmiş ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb etdi. Qətnamələrin heç biri Ermənistən tərəfindən yerinə yetirilmədi.

İşğal dövründə bütün erməni təcavüzkarları 30 ilə yaxın zamanda bütün əraziləri dağmadığın etmişdir. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin "Dəmir yumruq" eməliyyatı nəticəsində torpaqlarımız azad olundu və bu gün Zəfer calmış Azərbaycan Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun yenidən qurulması, insanların geri qayıtması merhələsini yaşayır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin işğaldan azad olunan ərazilərimizə səfərləri və görülən işlərlə tanışlıq, yeni müəssisələrin açılışında iştirak, eləcə də, təməllərin qoymulması sürətli quruculuq işlərinin təzahürüdür. Azərbaycan iqtisadi gücü, inkişafı böyük quruculuq işlərimizi sürətləndirir. "Biz bu torpaqlarda əbədi yaşayacaqıq. Xalqımız, dövlətimiz müzəffər xalq və dövlət kimi əbədi yaşayacaq", - deyən Prezident bildirib ki, Azərbaycanın həm Cənubi Qafqazda möhkəmənəsi, həm də böyük coğrafiyada önemli olkehə çəvirləməsi prosesi bundan sonra da uğurla gedəcək: "Mən buna şübhə etmirəm, əminəm, bizim siyasetimiz bunu diktə edir, bizim potensialımız bunu göstərir. Bizim gücümüz - siyasi çəkimiz, iqtisadi qüdrətimiz, hərbi gücümüz ildən-ile ancaq artacaq. Bunu men tam əminliklə deyirəm".

Prezident İlham Əliyevin regionun yaşılan enerji zonasına çevrilməsi barədə qəti mövqeyinin nəticəsi kimi olək enerjisistemi tərəfində ilk dəfə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regionları istismarda olan su elektrik stansiyaları hesabına ilin bütün fəsillərində xalis sıfır karbon emissiyali bölgəyə çevriləbilər və elektrik enerjisi tələbatı tam həcmde yaşılan enerji hesabına təmin edilir. Ümumiyyətdə isə bu günədək Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda istismara verilən 270 meqavat gücündə 32 Su Elektrik Stansiyasında hava şəraitində asılı olan digər bərpaolunan enerji mənbələrindən fərqli olaraq, 24 saat fasilesiz yaşılan enerji istehsal edilir. Yaşılan enerji zonası konsepsiyasına uyğun olaraq tikilən "Sarıqışlaq" SES-də eyni vaxtda derivasiya borularının montajından, bünövrə işlərindən tətbiq olunan maşın zalının tikilməsinə, açıq paylayıcıının qurulmasına qədər bütün işlər tam normativ qaydalarla uyğun həyata keçirilir. Flora və faunanın qorunması üçün xüsusi qurğular quraşdırılmaqla yaradılan baş suqəbulədiciyin çıxan suyun 35 faizi çay mərasında saxlanılmaqla derivasiya boruları çəkililər və borudan çıxan suyun itkisiz şəkildə çaya təkrar buraxılması təmin edilib.

**Zümrüd BAYRAMOVA**